

УДК: 635. 649.

МАҲСУЛНОКИИ НАВЪҲОИ ҚАЛАМФУРИ ШИРИН ДАР ГАРМХОНАҲОИ ПЛЁНКАГӢ ДАР ВОДИИ ҲИСОР

Мирзоев Ш.Д., Ахмедов Т.А.

Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шохтемур

Калимаҳои асосӣ: қаламфури ширин, гармхонаҳои плёнкаи, навъҳо, тухмӣ, кишт, кӯчат, ҳарорат, намнокӣ, нақшаи кишт, ҳосилчинӣ.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон деҳқонон қаламфури ширинро, ки бо номи қаламфури булғорӣ машҳур аст, аз нимаи дуоми асри XX то ин ҳаҷиб парвариш мекунад. Парвариши он дар майдонҳои кушод ва гармхонаҳо каме бошад ҳам ба роҳ монда шудааст. Масоҳати майдонҳои парвариши он на чандон калон аст ва аз ин сабаб майдони кишт ва истеҳсоли қаламфури ширин дар маълумоти оморӣ дар алоҳидагӣ нишон дода намешаванд, ҳамчун дигар сабзавотҳо ба ҳисоб гирифта шудаанд.

Бинобар сабзавоти сервитамин ва ҳӯроки парҳезӣ буданаш, инчунин хусусияти шифобахшӣ доштани талаботи аҳоли ба қаламфури ширин рӯз аз рӯз дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва берун аз он зиёд гардида истодааст. Парвариши қаламфури ширин чӣ дар майдони кушод ва чӣ дар гармхонаҳо бо усули кӯчат ба роҳ монда шудааст. Бо ин усул назар ба кишти тухмӣ маҳсулот барвақтар бароварда мешавад, ҳосили зиёдтар ба даст дароварда мешавад, самаранокӣ балантар буда, хароҷоти тухмӣ сарфа мегардад.

Зиёда аз 200 навъҳои қаламфури ширин дар Институти умумироссиягии растанипарварӣ мавҷуд аст, вале аксарияти онҳо дар шароити маҳсусгардоғинидашудаи гармхонаҳо ба кор намеоянд. Бинобар ин соли дуоми аст, ки дар гармхонаҳои плёнкаи дар шароити водии Ҳисор чор навъи қаламфури ширин таҳти таҳқиқоти илмӣ қарор доранд. Ба ин навъҳо Подарок Молдови, Белозёрка, Богатир ва Викториа дохил мешаванд. Ин навъҳо хуштаъму болаззат буда, дар гармхонаҳои плёнкаи ҳосили дилхоҳ медиҳанд. Дар алоҳидагӣ тавсифи ин навъҳо чунин аст.

Подарок молдовӣ. Наъи миёнапазак аст. Аз давраи майсазанӣ то чинаки якум 120-136 рӯзро талаб мекунад. Растании поядор буда, буттаи нимпарешон мебошад, ки баландияш то 100 см мерасад. Мевааш конусмонанд буда, рангаш сабз ва сабзи равшан мебошад. Вазни миёнаи мевааш 49-80 г буда, ғафсии девораш 4-6 мм мебошад. Ҳосилнокиаш дар гармхонаҳои плёнкаи 4-5 кг ташкил медиҳад [5].

Викториа. Наъи миёнапазак аст. Аз давраи майсазанӣ то пухтарасии техникӣ 125-135 рӯзро талаб мекунад. Растании поядор, нимпарешон, баландиаш 45-60 см. Мевааш конусмонанди дуруст, вазни миёнаи мевааш 70-80 г (максималиаш 100-150). Ранги мевааш салатмонанд. Ҳосилнокиаш дар ноҳияҳои минтақабоғгардида 190-212 с/га ташкил медиҳад. Ба касалии пажмурдашавии вертисиллэз устувор мебошад [2].

Богатир. Растании инкишофёфта ва шоҳаҳояш парешон мебошад, баландияш то 70 см мерасад, мевааш бисёр маҳин мебошад, вазнаш ба 150-180 г баробар аст. Шакли конусмонанд дорад, дар давраи пухтарасии биологияш ранги сурхро мегирад. Ҷафсии танаи мевааш ба 5-5,5 мм баробар аст. Сифатҳои хуби ошомидани дорад. Барои нигоҳдорӣ ва интиқол додан устуворияш баланд мебошад [7].

Белозерка. Ба тағйирёбии иқлим устувор ва серҳосил аст. Баландии растаниҳо то 50-80 см мерасад, мевааш на чандон калон буда (100-115 г), конусшакл мешавад. Рангаш тағйир меёбад аз сабзи равшан то сурх дар охири пухтанаш. Пешпазак (110-115 рӯз), ҳосилнокии меваи молияш -25-35 т/га, ба касалиҳои пӯсиши тар ва хушк нисбатан устувор аст [7].

Дар гармхонаҳои плёнкаи дар шароити водии Ҳисор кӯчати навъҳои қаламфури ширинро дар нимаи дуоми ва сеюми моҳи март мешинонанд. Кӯчат то давраи шинонидаш бояд на камаш 45-50 рӯза бошад, баландияш 20-30 см ва 10-15 бағ дошта бошад. Кӯчатҳо бо нақшаи 70 x 30 см шинонида мешаванд, яъне масофаи байни қаторҳо 70 см ва масофаи бийни растаниҳо дар қатор 30 см фаро мегирад. Дар ин ҳолат миқдори растаниҳо 4,7 ададро дар 1 м² ташкил медиҳанд. Дар тамоми давраи парвариш барои нигоҳ доштани речаи ҳарорати чунин тавсия дода мешавад: дар рӯзҳои офтобӣ ҳарорати ҳаво 24-28°C, дар рӯзҳои абрнок 20-22°C, шабона 20-22°C, ҳарорати хок 20°C ва намнокии ҳаво 60-70 % нигоҳ дошта шавад. Бояд қайд кард, ки бо баланд шудани ҳарорати ҳаво 30°C сабзиши қаламфур фаъол аст вале, гулҳо меафтанд ва гардолуд намешаванд [10].

Қаламфур бештар ба обдихии зуд-зуд эҳтиёҷ дорад ва хатто ба намнокии ками кутухмудат тоқат надорад. Талабот ба обдихии навбатиро аз рӯйи мушоҳидаи ҳолати растанӣ ё бо ёрии рефрактометр, ки концентратсияи шарбати хучайраи баргро муайян мекунад муқаррар менамоянд. Бо пайдо шудани пажмурдашавии хатто камтарини растанӣ ва ё баландшавии моддаҳои хушк дар барг то 8 % обро додан зарур аст. Намнокии хок бояд доимо муътадил бошад - 80% намнокии камтарини хок. Харҷоти об дар як обмонӣ дар ферал-март 4-6 л/м² ва дар апрел-июн-8-10 л/м² [10].

Дар гармхонаҳои плёнкаи бештар пасту баландшавии ҳарорат ва баландшавии намнокии ҳаво мушоҳида мешавад аз ин сабаб гармхонаро ҳарчи зудтар шамол додан лозим аст [6].

Нигоҳубинии растаниҳо аз саривақт гузаронидани чорабиниҳои агротехникии зерин иборат мебошад: обдихӣ, ғизодихии иловагӣ, нармқунии хоки байни қаторҳо ва байни растаниҳо дар қаторҳо, хишовақунии алафҳои бегона, хоккашӣ ба беҳи растаниҳо ва ҳимояи растаниҳо аз касалиҳо ва ҳашаротҳо [9].

Ҳосилро дар давраи пухтарасии техники, дар як ҳафта як маротиба чинда дар қуттиҳо мендозанд. Меваҳоро ба воситаи корд ё қайчин эҳтиёткорона бурида мегиранд [2]. Дар ҳолати рӯя кардан ва сари вақт гузаронидани чорабиниҳои агротехники аз навҳои номбаркардашудаи қаламфури ширин ҳосили дилхоҳ ба даст оварда мешавад. Парвариши қаламфури ширин дар гармхонаҳои плёнкаи ҳаҷми маҳсулоти барвақтиро зиёд менамояд, таъмини талаботи аҳолиро беҳтар намуда, ба деҳқонон фоида меоварад.

АДАБИЁТ

1. Андреев В. М., Макаров В. М. Практикум по овощеводству. М: ВО «Агропромиздат», 1991, 207 с.
2. Гикало Г.С., Перец / Г.С. Гикало,-М.: Колос, 1982,- 119 с.
3. Балашов Н. Н., Земан Г. О. Овощеводство. –Ташкент: 1972. 310 с.
4. Белик В.Ф., Советкина В.Е., Дерюжкин В.П., Овощеводство. М.: Колос, 1981. 305 с.
5. Брежнев Д. Д. «Руководство по апробации овощных культур и кормовых корнеплодов». -М.: Колос, 1982. -416 с.
6. Брызгалов В.А., Советкина В.Е., Савинова Н.И. Овощеводство защищённого грунта. Л.: Колос, 1983. 351с.
7. Журнал №2/2014 Картофель и овощи, стр. 9-10
8. Каратаев Е.С., Русанов Б.Г., Бешанов А.В. и др. Настольная книга овощевода /Справочник. ВО «Агропромиздат», 1989. 287с.
9. Ващенко С.Ф., Чекунова З. И., Савинова Н.И., Гаврилов Н.И., Вендило Г.Г. и Дудоров И.Т. Овощеводство защищённого грунта. М.: Колос, 1984
10. Воронина М.В., Штрейс Р.И., Селиванова О.К. Перец сладкий в защищенном грунте. Л.: Агропромиздат. Ленингр. отд-ние, 1989. -56 с.
11. Рекомендация по возделыванию овощебахчевых культур в Таджикистане - Душанбе. 1982. -79 с.
12. Тараканов Г. И. Овощеводство –М.: Колос, 2003. -115 с.

АННОТАЦИЯ

ПРОДУКТИВНОСТЬ СОРТОВ СЛАДКОГО ПЕРЦА В ПЛЁНОЧНОЙ ТЕПЛИЦЕ В ГИССАРСКОЙ ДОЛИНЕ

В Гиссарской долине, в плёночной теплице, в научном опыте выращиваются четыре сорта перца сладкого: Белозёрка, Богатырь, Виктория и Подарок Молдовы. При соблюдении и своевременном проведении агротехнических мероприятий, из данных сортов сладкого перца можно получить желаемый урожай. Выращивание перца сладкого в плёночной теплице увеличивает долю раннего урожая, обеспечивает потребности населения и даёт деҳқанину прибыль.

Ключевые слова: сладкий перец, плёночные теплицы, сорта, семена, посев, рассада, температура, влажность, схема посадки, сбор урожая.

ANNOTATION

GROWING VARIETIES OF SWEET PEPPER IN A GREENHOUSE IN GISSAR VALLEY

In the Hissar valley, in a greenhouse, in scientific experiments cultivate four varieties of sweet peppers: Belozerka, Bogatyr, Victoria and Podarok Moldova. If agrotechnical measures are observed and carried out in a timely manner, the desired harvest can be obtained from the named varieties of sweet pepper. Growing sweet peppers in a foil greenhouse increases the proportion of early harvest, improves the needs of the population and gives the farmer a profit.

Key words: sweet peppers, foil greenhouses, varieties, seeds, sowing, seedlings, temperature, humidity, planting and harvesting scheme, harvesting.

Сведения об авторах:

Мирзоев Шучоатбек Давлятбекович, старший преподаватель кафедры плодоовощеводства и виноградарства Таджикского аграрного университета имени Шириншох Шотемур. 734013, Таджикистан, город Душанбе, пр.Рудаки, 146. E-mail: shudjoatbek60@mail.ru. Телефон: (+992)935130943

Ахмедов Турсунбой Абдуллоевич, доктор сельскохозяйственных наук, академик Таджикской академии сельского хозяйства Таджикистан, профессор кафедры плодоовощеводства и виноградарства Таджикского аграрного университета имени Шириншох Шотемур. 734013, Таджикистан, город Душанбе, пр.Рудаки, 146. E-mail: t.akhmedov.49@mail.ru. Телефон: (+992)930330149